



Evalvacija kakovosti učnih mest za praktično usposabljanje z delom (PUD) in predlogi za posodobitev verifikacije učnih mest

Priloga 3: Delno poročilo o rezultatih fokusne skupine z zbornicama in ministrstvama

Priloga 3: Delno poročilo o rezultatih fokusne skupine z zbornicama in ministrstvom

Avtorica poročila:

dr. Klara Skubic Ermenc (UL, FF)

Pri pripravi poročila sta sodelovala:

mag. Tina Klarič (CPI), Darko Mali (CPI)

Urednica: mag. Tina Klarič (CPI)

Jezikovni pregled:

Gradivo ni jezikovno pregledano.

Center RS za poklicno izobraževanje

Ljubljana, december 2025

Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Evropska unija – NextGenerationEU. Projekt se izvaja skladno z načrtom v okviru razvojnega področja »Pametna, trajnostna in vključujoča rast«, komponente Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod (C3 K5), ukrepov: reforma C. Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest in investicija G. Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela: projekt Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest.

Kazalo

1	Uvod.....	4
2	Metodologija.....	4
2.1	Osnovna raziskovalna metoda	4
2.2	Vzorec	5
2.3	Zbiranje podatkov in raziskovalna vprašanja	5
2.4	Obdelava podatkov.....	6
3	Rezultati	7
3.1	Proces verifikacije učnih mest in zagotavljanje kakovosti.....	7
3.2	Spremljanje učnih mest in njihov širši pomen v poklicnem izobraževanju ...	10
4	Zaključek.....	11
5	Viri in literatura	17

1 Uvod

Pričujoče poročilo predstavlja rezultate razprave, ki je potekala v obliki fokusne skupine med tistimi socialnimi partnerji, ki so vključeni v proces verifikacije učnih mest, tako vajeniških kot šolskih, to so pristojne zbornice in ministrstva. Namen fokusne skupine je bil dvojen:

- Predstavnikom omenjenih socialnih partnerjev predstaviti izsledke dosedanje evalvacije verifikacije učnih mest.
- Na osnovi izsledkov in razprave izluščiti ključne elemente procesa verifikacije, ki potrebujejo nadgradnjo in oblikovati nekatere predloge rešitev.

Udeležencem fokusne skupine so zato bili kratko predstavljeni izsledki vseh treh elementov evalvacije, in sicer: (1) intervjujev z izkušenimi organizatorji PUD; (2) anket, izvedenih med dijaki in vajenci zaključnih letnikov poklicnega in strokovnega izobraževanja o zadovoljstvu s PUD in (3) analize razpoložljivih podatkov o najavah verificiranih učnih mest za izobraževalne programe poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Po predstavitvi rezultatov je sledila razprava. Udeleženci so bili s povzetki ugotovitev in vprašanji za razpravo seznanjeni vnaprej, tako da so lahko pripravili svoje odzive. Naša vprašanja so bila usmerjevalna, med samim pogovorom pa smo vodje pogovora sogovornikom dovolili, da so izrazili zanje pomembna mnenja in se vnaprej pripravljenih vprašanj nismo striktno držali.

2 Metodologija

2.1 Osnovna raziskovalna metoda

Opravili smo kvalitativno raziskavo z uporabo deskriptivne raziskovalne metode (Štemberger 2020). Uporabljena je raziskovalna tehnika skupinskega intervjuja oziroma fokusne skupine (v nadaljevanju fokusna skupina), katere namen je pridobiti različne poglede na izbrane probleme ter njihova primerjava (Klemenčič in Hlebec,

Evalvacija kakovosti učnih mest za praktično usposabljanje z delom (PUD) in predlogi za posodobitev verifikacije učnih mest, Priloga 3: Rezultati fokusne skupine z zbornicama in ministrstvi (2007).

2.2 Vzorec

K sodelovanju smo povabili predstavnike: Ministrstva za vzgojo iz izobraževanje (v nadaljevanju: MVI), Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport (v nadaljevanju: MGTŠ), Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije (v nadaljevanju: OZS), Gospodarske zbornice Slovenije (v nadaljevanju: GZS) in Trgovinske zbornice Slovenije (v nadaljevanju TZS).

V fokusni skupini je sodelovalo devet sogovornikov: dva predstavnika z MVI, en predstavnik z MGTŠ, dva predstavnika iz GZS in trije predstavniki iz OZS. Zaradi zagotavljanja anonimnosti, za vse sogovornike v poročilu uporabljamo moški slovnični spol.

2.3 Zbiranje podatkov in raziskovalna vprašanja

Pogovor so moderirali trije moderatorji (predstavnika CPI in avtorica poročila), ki so udeležence nagovorili, predstavili ključne rezultate evalvacije, temu je sledila razprava. Razprava je bila izvedena 8. oktobra 2025 in je trajala dve uri in petinštirideset minut in se je s soglasjem udeležencev snemala.

Raziskovalna vprašanja in podvprašanja:

1. Kako zasnovati sistem ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti procesa verifikacije učnih mest?
 - 1.1. Ali bi bilo smotno na ravni države natančneje opredeliti minimalne pogoje verifikacije in jih vezati na vsebino in vrsto programov za šolsko in za vajeniško obliko PSI?
 - 1.2. Kakšno razmerje pri tem vzpostaviti med vajeniško in šolsko obliko?
 - 1.3. Ali bi bilo potrebno v preverjanje kakovosti učnih mest vpeljati tudi katere od elementov preverjanja procesa ali rezultatov?
2. Kako izboljšati sistem zbiranja, hranjenja, predstavljanja podatkov o verificiranih učnih mestih in dostopanja do njih?
 - 2.1. Ali je mogoče s podatki, ki se zbirajo v obstoječi ureditvi, ugotoviti, kolikšno je število razpoložljivih učnih mest glede na izobraževalni program in glede na

Evalvacija kakovosti učnih mest za praktično usposabljanje z delom (PUD) in predlogi za posodobitev verifikacije učnih mest, Priloga 3: Rezultati fokusne skupine z zbornicama in ministrstvi

regijo, v kateri deluje podjetje?

2.2. Kako regijsko zagotoviti zadostno število učnih mest?

2.4 Obdelava podatkov

Transkript razprave predstavlja glavno raziskovalno gradivo, ki je bilo analizirano po principu kvalitativne analize: (1) urejanje gradiva v kodirne tabele; (2) začetno kodiranje; (3) fokusirano kodiranje in oblikovanje kategorij; (4) oblikovanje zaključkov (Charmaz, 2014).

3 Rezultati

3.1 Proces verifikacije učnih mest in zagotavljanje kakovosti

3.1.1 Dereguliran proces verifikacije

V Sloveniji verifikacijo urejata Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (2006) in Zakon o vajeništvu (2017), ki določata le, da mora biti verifikacija učnih mest izvedena pri šolski obliki za vse izobraževalne programe SPI in za tiste izobraževalne programe SSI, ki vključujejo vsaj 14 tednov PUD. Verificirana morajo biti tudi vsa vajeniška učna mesta, v obeh primerih so učna mesta odgovorni delodajalci. Zbornice vodijo postopke verifikacije, informirajo delodajalce, vodijo registre in izvajajo nadzor nad verificiranimi učnimi mesti.

Pravilnik o verifikaciji in vodenju registra učnih mest ter o izbrisu iz registra ni zaživel¹. Sprejet je bil leta 2003 na osnovi Zakona o poklicnem izobraževanju iz leta 1996. Prenovljeni Zakon o poklicnem izobraževanju od leta 2006 naprej člena o pravilniku ni več vseboval.

Področje verifikacije je v veliki meri deregulirano, saj je zakonodajalec pristojnosti prenesel na pristojne zbornice, ki za postopke verifikacije določajo interna pravila. GZS verifikacijo opravlja na osnovi [Priročnika za verifikacijo učnih mest](#) (b.l.). Priročnik vključuje opis kriterijev za verifikacijo za 34 poklicev oz. izobraževalnih programov, ki izobražujejo za te poklice. Vsak opis vsebuje: (1) osnovne podatke o izobraževalnem programu; (2) kratek opis pričakovanega znanja in zmožnosti; (3) kadrovske pogoje, ki jih mora izpolnjevati delodajalec oz. mentor in izobraževalec; (4) materialne pogoje (prostor in oprema, programska in tehnična oprema, število učnih mest v odnosu do števila delovnih mest); (5) zagotavljanje varovanja okolja in varovanja pred požari; (6) izpolnjevanje pogojev za izvajanje drugih izobraževalnih programov s področja [navedeno področje]; (7) poklicne kompetence, ki jih mora pridobiti dijak v sklopu izobraževanja in v sklopi PUD.

OZS in TZS javno objavljenih meril nimata. Predstavniki OZS je v pogovoru povedal, da delujejo po lastnih navodilih za izvajanje verifikacije. Navodila javno niso

¹ Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/41430>

Evalvacija kakovosti učnih mest za praktično usposabljanje z delom (PUD) in predlogi za posodobitev verifikacije učnih mest, Priloga 3: Rezultati fokusne skupine z zbornicama in ministrstvi

dostopna.

Sogovorniki iz zbornic so izrazili stališče, da je kljub temu regulacija zadostna. Predstavniki OZS so izpostavili tudi Obrtni zakon, ki ga morajo pri verifikaciji tudi upoštevati. Obrtni zakon (1994) v 21. in 23. členu določa, da lahko izobraževanje dijakov izvaja le strokovno usposobljena oseba, ki ima ustrezno obratovalnico. Neposredno podrobnejših pogojev Obrtni zakon ne določa. Vsaka obratovalnica za svoje delovanje potrebuje obrtno dovoljenje, kar sogovornik iz OZS razume kot pomembno varovalo kakovosti, saj pomeni dokaz, da obratovalnica deluje skladno z zakonodajo. Poleg tega pri OZS poudarjajo, da verifikacijo opravljajo izkušeni strokovnjaki s področja, ki lahko že ob vstopu v obratovalnico ocenijo primernost učnega mesta.

Pri GZS pa še posebej izpostavijo preverbo učnega mesta na osnovi katalogov praktičnega usposabljanja. Povedo, da pri vsaki verifikaciji pregledajo ustrezne kataloge praktičnega usposabljanja in se pogovorijo, katere cilje iz katalogov lahko v podjetju uresničijo. Če ugotovijo, da podjetje ne more uresničiti vsaj nekih minimalnih standardov, verifikacije ne podelijo. To se občasno zgodi.

3.1.2 Presoja kakovosti učnega mesta temelji na osebni presoji posameznega strokovnjaka

Nadzor nad kakovostjo učnih mest se izvaja na osnovi osebne strokovne presoje posameznega nadzornika, ki ga opravi pri verifikaciji učnega mesta ali pri nadzoru, kadar pride do prijave kršitve. Nadzor torej poteka na osnovi osebne strokovne presoje posameznega strokovnjaka in internih praks, ki so jih skozi leta razvili na zbornicah. **Kriteriji za presajo torej večinoma niso transparentni in na nacionalni ravni niso regulirani.** Predstavniki zbornic to ocenjujejo kot primerno prakso in se ne strinjajo, da bi kriteriji, če so razumljeni kot nabor obvezne opreme, bili centralno predpisani (čeprav jih na GZS svojem internem priročniku imajo), saj obratovalnice brez prave opreme v današnjem času ne morejo funkcionirati.

3.1.3 Pri vajeništvu je večji nadzor s strani zbornic

Večji nadzor s strani zbornic nad kakovostjo učnih mest je prisoten pri vajeniški obliki, saj se kakovost preverja tudi prek vmesnega in posredno tudi

Evalvacija kakovosti učnih mest za praktično usposabljanje z delom (PUD) in predlogi za posodobitev verifikacije učnih mest, Priloga 3: Rezultati fokusne skupine z zbornicama in ministrstvi

prek zaključnega izpita. Predstavnik OZS je poudaril velik pomen vmesnega preizkusa, prek katerega nadzornik preveri kakovost učnega mesta. Stališču je pritrdil tudi predstavnik GZS in dodal, da na vmesne preizkuse vabijo tudi organizatorje PUD, nadzornik pa v zapisniku označi tudi ustreznost materialnih in kadrovskih pogojev.

Predstavnik MVI se je strinjal, da je regulacija verifikacije prek določanja materialnih pogojev zaradi hitrega gospodarskega razvoja morda napačna pot. Iz tega razloga niti smiselnega pravilnika ni bilo mogoče oblikovati, čeprav so se na MVI s tem vprašanjem nekoč veliko ukvarjali. Predlagal je, da se je bolje usmeriti v kataloge znanja za praktično usposabljanje, zlasti na tiste temeljne poklicne kompetence, brez katerih v nekem poklicu ne gre. Lahko pa glede na različnega delodajalca dovolimo razlike pri specifičnih poklicnih kompetencah. Hkrati je predstavnik MVI predlagal, da bi morda bili smiselno postopek verifikacije dopolniti s sistemom samoverifikacije in okrepiti prisotnost gospodarstva pri zaključnih izpitih – da bi okrepili izhodno logiko pri zagotavljanju kakovosti.

3.1.4 Praktične ovire, kot jih vidita zbornici

Predstavniki zbornic, ki imajo torej več pristojnosti in odgovornosti na področju individualnih in vajeniških učnih pogodb, **so nezadovoljni z nelegalno prakso šol, da napotijo dijake tudi na neverificirana učna mesta in da tega nihče ne preverja.** Izražajo skrb nad ugotovitvijo, da šole pogosto ne uporabljajo CRUM ali zborničnih registrov učnih mest, čeprav v informiranja šol vlagajo veliko časa in truda, pri tem pa nimajo nobenega nadzora nad PUD-om, ki se na takih učnih mestih izvaja.

Zbornici opozarjata tudi na **finančna in kadrovska bremena za delodajalce:** stroški zdravniškega pregleda so visoki (blizu 200 EUR), štiridnevno strnjeno pedagoško andragoško usposabljanje za mentorje pa si podjetja časovno težko privoščijo. Če bi želeli dejansko verificirati vsa učna mesta, ki danes sprejmejo dijake na PUD, bi se ti problemi poglobili.

Ovira so tudi **interpretacijske razlike pri pravicah dijakov in vajencev** (nagrade, prevoz, obveznosti). Prihaja namreč do razlik v razumevanju glede določil izplačil (sorazmerna nagrada, časovna učinkovitost), kar kaže bolj na **pomanjkanje jasne komunikacije**, ne pa nujno na kršitve pravic. Npr. vajenec, ki je na PUD enkrat ali dvakrat na teden dobi sorazmeren delež vajeniške nagrade za tisti mesec, kar se seveda razlikuje od nagrade vajenca, ki je na PUD cel mesec. Sogovorniki iz zbornic

Evalvacija kakovosti učnih mest za praktično usposabljanje z delom (PUD) in predlogi za posodobitev verifikacije učnih mest, Priloga 3: Rezultati fokusne skupine z zbornicama in ministrstvi

vidijo v pomanjkanju komunikacije tudi razlog za slabše zaupanje v formalni postopek verifikacije. Zbornici sodelovanje ponujata, s šolami se želijo na to temo pogovoriti.

3.2 Spremljanje učnih mest in njihov širši pomen v poklicnem izobraževanju

3.2.1 Centralni register učnih mest je funkcionalno pomanjkljiv

Na osnovi razprave je mogoče zaključiti, da **je centralni register učnih mest (CRUM) funkcionalno pomanjkljiv, saj ne arhivira zgodovine podatkov in ne vsebuje vseh dejansko verificiranih učnih mest (samo najave)**. Predstavnik MVI se opre na 32. člen Zakona o poklicnem izobraževanju, ki pravi, da pristojne zbornice (ki imajo javna pooblastila s področja poklicnega izobraževanja) vodijo javno, centralno, informatizirano bazo verificiranih učnih mest, ki so na voljo v tekočem oziroma naslednjem šolskem letu, kar pomeni, da bi moral CRUM vsebovati podatke o vseh verificiranih učnih mestih, ne samo najave za vsako šolsko leto.

Predstavnik GZS je predlagal, da se v CRUM vključi tako najavljena kot vsa verificirana učna mesta. Predstavnik OZS pa je poročal, da bodo svoj obrtni register učnih mest povezali z AJ PES-om, zato se ne bo moglo več dogajati, da v registru ostajajo podjetja, ki so bila že zaprta.

Pri MGTŠ poleg tega opozarjajo na nenadno velik dvig vajeniških pogodb, ki se je zgodil v letošnjem letu in na katerega finančno niso bili pripravljeni. Širjenje verifikacije bo prineslo dodatne finančne in kadrovske obremenitve.

3.2.2 Vpetost verifikacije v širši razmislek o vlogi poklicnega izobraževanja

PSI je seveda namenjeno pripravi mladih na poklic, vstopu na trg dela (zaposljivosti) in zagotavljanju čim višje stopnje zaposlenosti. Iz tega stališča je usklajenost ponudbe izobraževanja in potreb na trgu dela potrebna. In odraz (ne)usklajenosti je tudi situacija na področju učnih mest – nabor razpoložljivih učnih mest in nabor razpoložljivih dijakov in vajencev naj bi bil čim bolj usklajen. Analiza razpoložljivih podatkov in ocene zbornic so, da imamo z usklajenostjo med povpraševanjem in ponudbo določene težave. Zbornici opozarjata na neskladje med

Evalvacija kakovosti učnih mest za praktično usposabljanje z delom (PUD) in predlogi za posodobitev verifikacije učnih mest, Priloga 3: Rezultati fokusne skupine z zbornicama in ministrstvi

vpisi v šolo in potrebami gospodarstva (npr. frizerji), kar vodi v pomanjkanje učnih mest in neustrezno usmerjanje dijakov.

Toda poklicno izobraževanje ni namenjeno zgolj usposabljanju kadra za trg dela in ima širše cilje: (1) cilji so po eni strani (splošno) izobraževalne narave, saj mora PSI omogočiti osvajanje splošnih, ključnih, prenosljivih kompetenc ter osvajanje splošnega in teoretičnega znanja, ki ga je mogoče nadgrajevati na postsekundarnih ravneh izobraževanja in skozi vseživljenjsko izobraževanje in učenje); (2) po drugi strani pa PSI igra tudi pomembno družbeno-integracijsko in socialno-kohezivno vlogo: preprečuje prezgodnji osip in družbeno marginalizacijo in pripravlja mlade na življenje v kompleksni družbi. Zato MVI ne more pristati na razpisovanje poklicnih in strokovnih izobraževalnih programov in oblikovanje mreže šol zgolj po kriteriju čim večje usklajenosti med potrebami in ponudbo na trgu dela. Opozarjajo, da morajo biti še posebej pozorni na dijake, ki jih delodajalci ne želijo sprejeti na PUD, saj jih ne moremo pustiti brez srednje izobrazbe. Zato predstavnik MVI znova poudari pomen predloga, oblikovanega na prejšnjih fokusnih skupinah, da se dijakom omogoči opravljati PUD tudi deloma v šoli oziroma v MIC in da se hkrati pripravi spodbude za delodajalce, da sprejmejo tudi manj tipične dijake.

4 Zaključek

Iz evalvacije je razvidno, da ima verifikacija učnih mest različno vlogo glede na to, ali gre za vajeniško, ali za šolsko obliko poklicnega izobraževanja. Za namene vajeniške oblike izobraževanja se verifikacija dosledno izvaja (enako tudi šolska oblika po individualnih pogodbah), za vajeniška učna mesta zbornice vodijo evidence in imajo nad njimi celovit pregled. Tudi prek vmesnih preizkusov zbornice opravljajo nadzor nad kakovostjo učnih mest, čeprav šole o njihovi kakovosti izražajo dvome. Šole opozarjajo, da vsa verificirana vajeniška učna mesta niso ustrezna z vidika omogočanja doseganja večine izobraževalnih ciljev, ki naj bi jih dosegli vajenci v podjetju. Dijaki v šolski obliki ne gredo vedno na PUD-a v podjetje, ki ima verificirano učno mesto, kar ni skladno z zakonodajo in ima lahko tudi negativen učinek na kakovost učenja v podjetju. **Nadzor nad tem, ali se PUD dejansko izvaja na verificiranih učnih mestih ali ne, sistemsko ni urejen.**

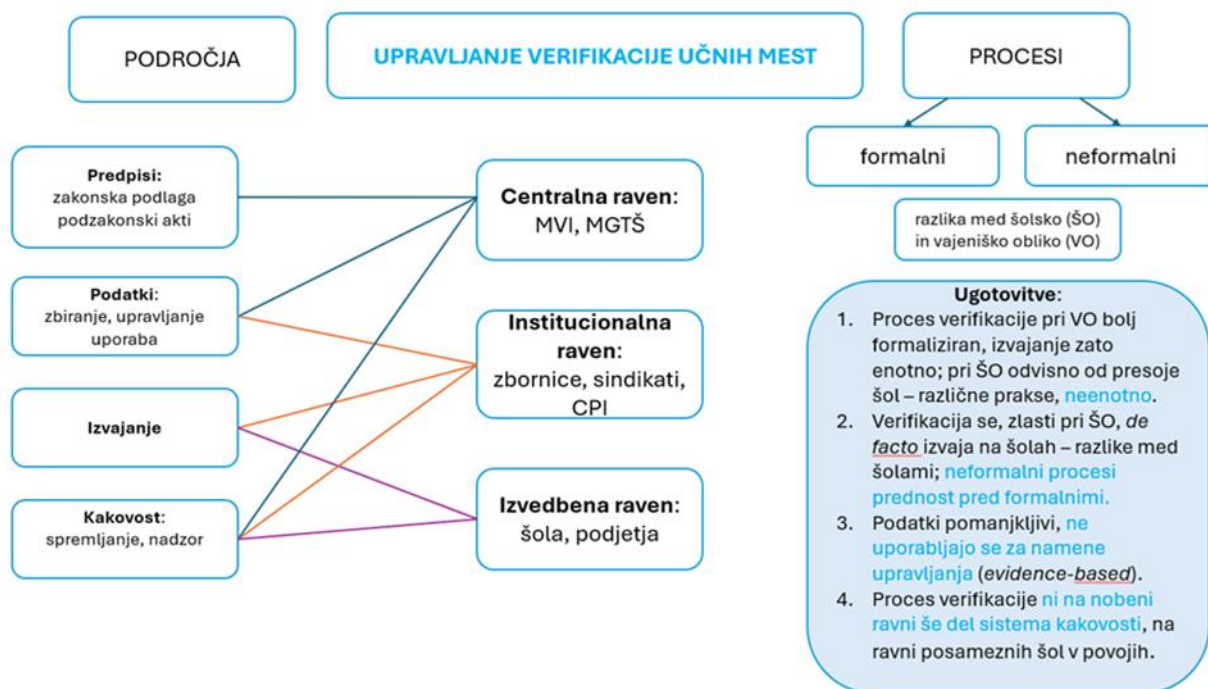
Poleg tega podatki kažejo, da **za vse izobraževalne programe poklicnega in**

Evalvacija kakovosti učnih mest za praktično usposabljanje z delom (PUD) in predlogi za posodobitev verifikacije učnih mest, Priloga 3: Rezultati fokusne skupine z zbornicama in ministrstvi

strokovnega izobraževanja ni na voljo dovolj verificiranih učnih mest. Šole morajo dijakom učna mesta zagotoviti, zato se s podjetji dogovarjajo same in na nek način zato same izvajajo neformalno interno verifikacijo. Šole vodijo in skozi leta sistematično gradijo interne nabore podjetij in učnih mest, v sodelovanje s podjetji nekatere šole veliko vlagajo in po potrebi iz njih umikajo podjetja, s katerimi nimajo dobrih izkušenj. To so razlogi, da imajo v lastne sezname več zaupanja.

Zaradi nizke stopnje regulacije procesa verifikacije in odsotnosti nadzora v državi (zlasti to velja za šolsko obliko PSI), **prihaja do različnih interpretacij o tem kaj je kakovostno učno mesto in do zelo različnih praks.** Prakse se razlikujejo tako med posameznimi šolami kot tudi med zbornicami. Te razlike lahko rezultirajo tako v odličnih kot v slabih pogojih za učenje na delovnih mestih. Državo, ki je odgovorna za kakovost celotnega sistema, bi ta situacija morala zanimati.

Da bi se revidiranja procesa verifikacije lažje lotili, povzemimo, kako trenutno poteka ta proces in povzemimo ključne izzive. Oboje prikazuje spodnja slika.



Razlaga slike:

Levi stolpec prikazuje vsebinska področja, ki jih pokriva verifikacija, **srednji stolpec** pa akterje, ki so odgovorni za posamezno vsebino glede na raven upravljanja, in sicer:

(1) **Centralna raven je raven odločanja in financiranja (MVI, MGTŠ).** Na tej ravni se:

»Financira Evropska unija – NextGenerationEU«

Evalvacija kakovosti učnih mest za praktično usposabljanje z delom (PUD) in predlogi za posodobitev verifikacije učnih mest, Priloga 3: Rezultati fokusne skupine z zbornicama in ministrstvi

- a. sprejemajo zakonske in podzakonske podlage, ki pokrivajo našeta vsebinska področja (upravljanje s podatki, določanje gabaritov izvajanja postopkov, določanje načina nadzora in politike kakovosti). Na tej ravni se določa stopnja centralizacije oz. decentralizacije (delegiranja odločitev na nižje ravni);
- b. oblikuje se finančna politika in zagotavljajo se javna finančna sredstva za izvedbo določenih procesov.

(2) Institucionalna raven je raven, ki je odgovorna za delovanje sistema (zbornice, sindikati, CPI). Na tej ravni se:

- a. skladno s predpisi upravlja s podatki (npr. vodenje CRUM-a in zborničnih registrov);
- b. skladno s predpisi izvajajo postopki (npr. postopek verifikacije, usposabljanje mentorjev);
- c. skladno s predpisi se izvajajo evalvacije, nadzira kakovosti, nudi strokovna podpora (npr. priprava programov usposabljanja za mentorje).

(3) Izvedbena raven, je raven, ki je odgovorna za zakonito, strokovno in kakovostno delovanje na ravni lastne organizacije in neposredno odgovorna za dijake in vajence (šole in podjetja).

Desni stolpec pa prikazuje povzetek ključnih značilnosti in izzivov, ki so bili ugotovljeni z evalvacijo. Povežemo jih lahko v dve ključni ugotovitvi:

- (1) Zaradi manjše stopnje regulacije, šibkega nadzora in ne vključenosti procesa verifikacije v sisteme zagotavljanja kakovosti, prihaja do ločitve med formalnimi in neformalnimi procesi verifikacije.** Zlasti v šolski obliki PSI je proces verifikacije pogosto neformalen (s strani šole), kar pomeni, da se striktno ne izvaja, kot določa zakonodaja. Deluje na osnovi lastne presoje kakovosti s strani konkretnih vpletenih strokovnjakov in ne na osnovi nacionalnih kazalnikov kakovosti. Posledica tega je neenoten sistem in razlike v kakovosti med šolami in podjetji.
- (2) Podatki o verificiranih učnih mestih – najavljenih in zasedenih – so pomanjkljivi in se ne uporabljajo za namene upravljanja PSI.**

Kako se lotiti izboljšav? Države imajo na voljo dva pristopa k upravljanju sistema vzgoje in izobraževanja (in njegovih posameznih segmentov) in s tem tudi dva temeljna pristopa k zagotavljanju njegove kakovosti:

- (1) En temelji na **vhodni logiki**, ta je značilna za centralizirano upravljanje sistema. Regulator predvsem skrbi za pripravo podrobnih predpisov, meril, smernic in podobnih dokumentov, ki usmerjajo delo na nižjih ravneh. Če bi se lotili urejanja verifikacije po tej logiki, bi denimo (ponovno) sprejeli nacionalni pravnik za verifikacijo in preverjali njegovo upoštevanje (preverjali bi torej zakonitost delovanja vključenih akterjev).
- (2) Drugi pa temelji na izhodni oz. **rezultatski logiki**, ki je značilna za decentralizirano upravljanje s sistemom: predpisi so v tem primeru lahko ohlapnejši, kar omogoča institucijam ter zavodom samostojnejše delovanje. Hkrati pa ohlapne predpise v sodobnih sistemih spremljajo centralni/nacionalni standardi in kriteriji kakovosti. Poudarek je torej na spremljanju, evalviranju in nadziranju izhodne ravni (in manj na preverjanju delovanja skladno s predpisi). Če bi se lotili urejanja verifikacije po tej logiki, bi denimo to pomenilo oblikovanje nacionalnih kriterijev kakovosti učnih mest, morda tudi nacionalnih standardov znanja za zaključne izpite ipd., kar bi moral spremljati sistem (notranje in zunanje) evalvacije. Bolj kot skrb za zakonitost delovanje se skrb odločevalcev prenese na skrb za kakovostne rezultate.

Slovenska tradicija je bliže vhodni logiki, čeprav imamo tudi elemente izhodne (najbolj razvito na področju eksternega ocenjevanja znanja). Iz razprave v fokusni skupini ni mogoče potegniti jasnih sporočil sogovornikov o poti, ki naj jo Slovenija ubere v bodoče na področju verifikacije učnih mest. Je pa v odgovorih sogovornikov – bolj izrazito pri zbornicah, a zaznano tudi pri MVI – **opazna naklonjenost okrepitvi rezultatskega pristopa**. Lahko bi oblikovali jasnejše kriterije kakovosti na nacionalni ravni, ki bi bili v pomoč pri verifikaciji učnih mest in pripravi individualnih načrtov za izvajanje vajeništva. Preverjali bi se pri vmesnem preizkusu in postali del sistema ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti v šolah in podjetjih.

Razpravo bi lahko zaključili s predlogom, da se **oblikuje razvojni projekt, v katerem bi v socialnem dialogu razvili izboljšani model verifikacije**. Model bi lahko pred frontalno uvedbo tudi pilotno preizkusili. Pozornost bi posvetili predvsem dvojemu: izboljšanju registrov učnih mest v smislu podatkov, ki se zbirajo in v smislu dostopnosti do teh podatkov za različne ciljne skupine ter oblikovanju kriterijev kakovosti učnih mest in načine njihove implementacije. Sogovorniki so se v razpravi strinjali, da so spodnji kriteriji, oblikovani v procesu evalvacije, primerna zasnova za začetek dialoga.

Predlog kriterijev za presojo kakovosti učnih mest

Kriteriji za presojo učnih mest	Potreben pogoj za VO?	Potreben pogoj za ŠO?	Čigava pristojnost in odgovornost? Kako, kdaj?
1. Podjetje izvaja dejavnosti, ki ustrezajo učnim ciljem določenega izobraževalnega programa.			
2. Delovni procesi, ki jih izvajajo zaposleni v podjetju, so dovolj raznoliki, da omogočajo pridobivanje vseh predpisanih kompetenc.			
3. Za usposabljanje so na voljo so ustrezni prostori, orodja, stroji, informacijski sistemi in materiali.			
4. Zagotovljeno je varno socialno in delovno okolje (brez diskriminacije, nadlegovanja ter v skladu z zakonodajo o zdravju in varstvu pri delu).			
5. Ustrezno število zaposlenih v podjetju (odvisno od števila dijakov, ki jih nameravajo sprejeti), ki imajo ustrezne kompetence.			
6. Podjetje ima izdelan načrt usposabljanja, ki je v skladu s katalogom praktičnega usposabljanja, ter s katerim določa časovni in vsebinski potek usposabljanja na ustreznih delovnih mestih.			
7. Podjetje ima vzpostavljen dogovor/načrt, kako bo mentor (in drugi zaposleni) del svojega delovnega časa (min. 20%) namenil za organizacijo učnega procesa, sprotno spremljanje napredka, povratne informacije, spremljanje osvojenega znanja in pripravo na zaključni izpit.			
8. Če podjetje minimalnih pogojev ne izpolnjuje, pa vseeno želi usposabljati, se mora dogovoriti s podjetjem, ki te pogoje izpolnjuje, da se del usposabljanja izvede v partnerskem podjetju ali MIC-u. Dogovor, ki vsebuje tudi časovni in vsebinski okvir sodelovanja, je del odločbe o verifikaciji učnega mesta.			
9. Organizator PUD (v sodelovanju s predstavnikom zbornice?) v času vključenosti dijaka/vajenca v PUD opravi redne obiske in preveri, ali podjetje dejansko uresničuje načrt PUD oz. NIV ter preveri dijakov/vajencev (dijakov?) dnevnik.			

10. Podjetje vključi usposabljanje z delom med tematike svojih internih procesov ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti.			
11. Šola vključi sodelovanje s podjetji med tematike svojih internih procesov ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti.			
12. Zaključni izpit mora dobiti več elementov eksternosti – izveden z neodvisnimi ocenjevalci ali/in certificiranimi izpitnimi gradivi za poklicni del zaključnega izpita. Neodvisni ocenjevalec je tisti, ki ni bil v stiku z vajencem med izobraževanjem, niti ni z njim sorodstveno povezan. Poleg praktičnega naloge, ki jo vajenec oz. dijak pripravi v zaključnem delu izobraževanja, je potrebno pisno ali praktično vključiti v zaključni izpit reševanje delovnih problemov, ki so podprti tudi s teoretičnim znanjem.			

5 Viri in literatura

Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: Sage Publications

Klemenčič, S. in Hlebec, V. (2007). *Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Obrtni zakon. (1994). Uradni list RS, št. 40/04 – uradno prečiščeno besedilo, 117/06 – ZDavP-2, 102/07, 30/13, 36/13 – popr. in 78/23 – ZORR.

Priročnik za verifikacijo učnih mest. Dostopen na: https://www.gzs.si/skupne_naloge/izobrazevanje/vsebina/Javna-pooblastila/Verifikacija-u%C4%8Dnih-mest-v-srednjem-poklicnem-izobra%C5%BEvanju/Navodila-z-materialnimi-in-kadrovskimi-pogoji

Štemberger, T. (2020). *Uvod v pedagoško raziskovanje*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (2006). Uradni list RS, št. 79/06, 68/17, 46/19 in 53/24.

Zakon o vajeništvu. (2017). Uradni list RS, št. 25/17 in 78/23 – ZZVZZ-T.

